

ÉLELMISZERLÁNC SZABÁLYOZÁS

- Az élelmiszerlánc-biztonság lefedi a termőföldtől az asztalig tartó összes tevékenységet, nemcsak annak élelmiszer-biztonsági, hanem a növényvédelmi, állatjárványügyi, állatvédelmi, környezetvédelmi, gazdasági, minőségvédelmi és egyéb aspektusait is.
- Az alapvető szabályokat az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról a 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet állapítja meg.
- A riasztás olyan kockázatról szóló értesítés, amely gyors intézkedést tesz vagy tehet szükségessé egy másik tagországban. Kockázat esetén a hálózat tagjainak 48 órán belül riasztást kell küldeniük a Bizottságnak, amely – ellenőrzést követően – 24 órán belül köteles továbbítani azt a hálózat minden tagja részére.
- A WHO (2000 januárjában) felhívta a figyelmet arra, hogy az országok tekintsék az élelmiszerbiztonságot a legalapvetőbb közegészségügyi funkciónak, és biztosítsák az anyagi hátteret a nemzeti élelmiszer-biztonsági programokhoz.

Jelen Infojegyzet a [T/3630.](#) számú törvényjavaslatához készült. Áttekinti az élelmiszerlánc szabályozás főbb uniós jogszabályait, bemutatja a nemzetközi riasztási és élelmiszerbiztonsági szervezeteket valamint ismerteti a hazai élelmiszerlánc szabályozás aktuális témáit.

ÉLELMISZERLÁNC SZABÁLYOZÁS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az Európai Unió tagállamaiban az áruk szabad áramlása elvének biztosítása mellett nagy hangsúlyt kap a fogyasztók védelme. Fogyasztóvédelem alatt azonban nemcsak a fogyasztó gazdasági érdekeinek védelmét értjük, hanem – többek között – a biztonságos összetételű élelmiszer ellátást is. Ennek megvalósításához nemcsak az előállítás és a forgalmazás területén kell vizsgálni a minőségi és higiéniai követelmények betartását, hanem az előállítás előtti és a forgalmazás utáni tevékenységek esetében is, vagyis nyomon kell követni az alapanyagok útját **a szántóföldtől az asztalig**.

A fogyasztók egészségének védelmét, mint fő célt szem előtt tartva az Európai Unió 2000 januárjában hozta nyilvánosságra a „**Fehér könyv az élelmiszerbiztonságról**” című dokumentumot, amely meghatározta az Unió élelmiszerbiztonsági és táplálkozási politikájának alapelveit. Legfontosabb tartalmi vonatkozásait a [178/2002/EK rendelet](#) azóta kötelező formában is megjelenítette.

Az Európai Unió élelmiszerjogának alapelve, hogy az egészséges és biztonságos élelmiszer szabad mozgása biztosított legyen a belső piacon, ezért az élelmiszerjog elsődleges betartásának felelősségét az élelmiszer vállalkozóra telepítette. Az élelmiszervállalkozónak az úgynevezett **egy lépés vissza, egy lépés előre elven működő nyomon követhetőségi rendszerrel** kell rendelkeznie. Ezt az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete 18. cikkének (2) és (3) bekezdése fogalmazza meg. Eszerint a vállalkozóknak gondoskodniuk kell arról, hogy azonosítani tudják azon személyeket, akiktől az élelmiszertermelésre szánt alapanyagot kapják (egy lépés vissza), valamint be kell tudniuk azonosítani utólag is azokat a vállalkozásokat, ahová a termékeiket szállították (egy lépés előre).

Az uniós élelmiszerjog a **takarmányra**, többek között a takarmány előállítására és felhasználására vonatkozó követelményeket is tartalmazza, amennyiben a takarmányt élelmiszertermelésre szánt állatok etetésére használják.

Az uniós jogszabályok végrehajtásáért elsősorban a tagállamok felelnek. A tagállamok végzik a **hatósági ellenőrzéseket**, amelyek szabályait a [882/2004/EK](#) európai parlamenti és tanácsi rendelet állapítja meg.

Nemzetközi szervezetek

A 178/2002/EK rendelet hozta létre az **Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságot (European Food Safety Authority – EFSA)**, amely tudományos tanácsokat ad és szakmai segítséget nyújt a közösségi törvényhozás számára minden olyan területen, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása van az élelmiszerek és takarmányok biztonságára. Feladata továbbá, hogy független információkkal szolgáljon az e területeken felmerülő ügyekben és felhívja a figyelmet a kockázatokra.

A 178/2002/EK rendelet egy az **élelmiszerekre és a takarmányokra vonatkozó gyorsvészjelző rendszer (Rapid Alert System for Food and Feed – RASFF)** létrehozását is előírta. A rendszer az élelmiszerekből és takarmányokból származó, az emberi egészséget közvetve vagy közvetlenül érintő veszélyt jelzi. Kiterjed a tagállamokra, az Európai Bizottságra és az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságra. A tagállamok haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot a sürgősségi riasztórendszeren keresztül kapott értesítések és kiegészítő információk alapján kezdeményezett lépésekről vagy intézkedésekről, mely információt a Bizottság azonnal továbbítja a hálózat többi tagjának. A riasztási rendszerre vonatkozó végrehajtási intézkedéseket a Bizottság [16/2011/EU rendelete](#) állapítja meg.

A WHO és a FAO együtt működteti az **Élelmiszerbiztonsági Hatóságok Nemzetközi Hálózatát (International Food Safety Authorities Network – INFOSAN)** veszélyjelző rendszert, melynek 188 ország a tagja. A WHO – az INFOSAN révén – segíti a tagállamokat az élelmiszerbiztonsági kockázatok kezelésében, biztosítva a gyors információ megosztást az élelmiszerbiztonsági vészhelyzetekben, a szennyezett élelmiszer egyik országból a másik országba történő terjedésének megállítása érdekében. **Magyarország 2015-ben csatlakozott** a hálózathoz.

Mindkét riasztási rendszer hazai kapcsolattartója a NÉBIH Élelmiszerbiztonsági Kockázatértékelési Igazgatósága ([ÉKI](#)).

MAGYARORSZÁG ÉLELMISZERLÁNC SZABÁLYOZÁSA

Magyarországon az élelmiszerlánc-biztonság területén való hatékony fejlődés céljából, a hosszú távú tervezés jogi alapjait a [2008. évi XLVI. törvény](#) az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről teremtette meg. A törvény egybefogja az élelmiszerlánc-biztonság alapvető szakterületeit: az állategészségügyet, a takarmánybiztonságot, az élelmiszer-termelés-, előállítás-, forgalmazás biztonságát valamint a növényegészségügyet. A [22/2012 \(II. 29.\) Korm. rendelettel](#) jött létre a **Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH)**, amely országos hatáskörben felügyeli az élelmiszerlánc-biztonsági szabályok betartását, küzd az élelmiszerhamisítások és a fekete-gazdaság ellen. A Hivatalon belül működik a **Kiemelt Ügyek Igazgatósága**, – az úgynevezett „élelmiszer-kommandó” –.

1. ábra: A RASFF rendszerbe érkezett jelentések megoszlása (2016-2018)

Forrás: [Infoszolg/NÉBIH](#); [RASFF 2017 Annual Report](#); [RASFF 2016 Annual Report](#)

amely Magyarország összes településén ellenőrizheti és feltárhatja az élelmiszerrel összefüggő szabálytalanságokat.

Az Igazgatóság szoros stratégiai együttműködésben dolgozik a Nemzeti Adó- és Vámhivattal (NAV), az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálattal (ÁNTSZ) valamint a rendőrséggel.

Az [1/2018 \(VI. 21.\)](#) az élelmiszer-rendész feladatellátásának és nyilvántartásba vételének részletes szabályairól szóló AM rendelet rendelkezik a NÉBIH állományába tartozó **élelmiszer-rendészek** alkalmazási feltételeiről, és meghatározza többek között az élelmiszer-rendész által alkalmazott kényszerítő eszközökre vonatkozó szabályokat.

2. ábra: Az élelmiszer-rendész által használható kényszerítő eszközök

Forrás: [Infoszolg/1/2018 \(VI.21.\) AM rendelet](#)

A 2008. évi XLVI. törvény rendelkezik az **élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer (FELIR)** létrehozásáról, amely a törvény hatálya alá tartozó élelmiszerlánc szereplők hatósági nyilvántartása. Az információs rendszerben szereplő ügyfelek FELIR azonosítóval rendelkeznek, melyet az élelmiszerlánc felügyeleti szerv állapít meg a nyilvántartásba vétel igazolására. A 38/C paragrafus kimondja, hogy a törvény hatálya alá tartozó terméket nyilvántartásba nem vett élelmiszerlánc szereplőtől tilos vásárolni, illetve értékesítésre, szállításra, tárolásra átvenni.

A 2013-ban megjelent [Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022](#) két fő pillére az élelmiszerlánc-biztonság javítása érdekében a

társadalmi tudásmenedzsment kiépítése, valamint a hatékony hatósági kockázatcsökkentés. A Stratégia e két célterületen belül további stratégiai célokat határoz meg, melyek között szerepel a laboratóriumi rendszer újraszervezése, a hiteles és erős hatóság valamint a sikeres küzdelem a visszaélések ellen.

Védjegyek

A védjegy az egyes áruk és szolgáltatások eredetének azonosítására szolgáló jogi oltalom, amely megkülönböztető képessége révén az áruknak és a szolgáltatásoknak sajátos, eltérő jelleget ad. A védjegy lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy kedvező vásárlási tapasztalat esetén később azt újra megismételhesse, illetve kedvezőtlen tapasztalat esetében elkerülhesse a szóban forgó árukat vagy szolgáltatásokat.

Magyarországon a védjegyjogot, beleértve a közösségi védjegyrendszerre és a nemzetközi lajstromozásra vonatkozó rendelkezéseket a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló [1997. évi XI. törvény](#) szabályozza.

A védjegyek közül kiemelendők a **tanúsító védjegyek**, amelyek úgy különböztetik meg az általuk ellátott árukat vagy szolgáltatásokat a többitől, hogy a különbséget okozó minőségüket vagy jellemzőjüket tanúsítják. A védjegyeket a [Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala](#) veszi lajstromba.

Magyarországon a védjegyjogot, beleértve a közösségi védjegyrendszerre és a nemzetközi lajstromozásra vonatkozó rendelkezéseket a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló [1997. évi XI. törvény](#) szabályozza.

Az [1519/2017 \(VIII. 4.\) Korm. határozat](#) előírásainak megfelelően a [NÉBIH online tudástár](#) hozott létre a hazai élelmiszerekre vonatkozó tanúsító védjegyekről, mely szerint (2018 novemberében) **49 darab a hazánkban alkalmazott tanúsító védjegyek száma.**

A fent említett kormány határozat része az a rendelkezés is, hogy 2018. december 31-ig létre kell hozni az **S-QR kód alapú Kiváló Magyar Élelmiszer védjegyet.**

Kettős élelmiszer minőség

Az **Európai Bizottság** 2017 szeptemberében **útmutatót adott ki** az uniós élelmiszer- és fogyasztóvédelmi jog kettős minőségű élelmiszerekre történő alkalmazásáról.

Az útmutató szerint az Európai Parlament és a Tanács [1169/2011/EU](#) a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelete valamint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv ([2005/29/EK irányelv](#)) rendelkezései alapján állapítható meg az élelmiszerek minőségére vonatkozó jogsér-

tés. Az uniós jog vállalkozásokkal történő betartatása a nemzeti fogyasztóvédelmi és élelmiszeripari hatóságok feladata, melyben az Európai Bizottság is segítséget nyújt.

Az iránymutatáson kívül a Bizottság olyan módszertan kialakításán dolgozik, amely az élelmiszeripari termékek hatékonyabb összehasonlító tesztelésére irányul, továbbá 1 millió euróval támogatja a tagállamokat a tanulmányok és a jogérvényesítési intézkedések finanszírozásához.

Magyarország a 2017 júliusában megjelent, **20 pontos akciótervet** ([1519/2017 \(VIII. 4.\) Korm. határozat](#)) dolgozott ki a jó minőségű élelmiszer biztosítása érdekében.

Források:

- [1/2018 \(VI. 21.\) AM rendelet](#) az élelmiszer-rendész feladatellátásának és nyilvántartásba vételének részletes szabályairól
- [2008. évi XLVI. törvény](#) az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- A Bizottság [16/2011/EU rendelete](#) (2011. január 10.) az élelmiszer- és takarmánybiztonsági riasztási rendszerre vonatkozó végrehajtási intézkedések megállapításáról
- Az Európai Bizottság útmutatója a kettős élelmiszer-minőségről. Európai Értesítő, XXI. évfolyam 20. szám
- Az Európai Parlament és A Tanács [178/2002/EK rendelete](#) (2002. január 28.) az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal [honlapja](#)
- [Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022](#)
- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala [honlapja](#)
- Szilágyi János Ede (szerk.): Agrárjog. Miskolci Egyetemi Kiadó, 2018.
- Preventing food safety emergencies: INFOSAN, FAO/WHO international food safety authorities network. [www.fao.org](#), 2017. október
- World Health Organization (WHO) [honlapja](#)